

Eduskunta**Hallintovaliokunta**hav@eduskunta.fi**Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 124/2025 vp)**

Näkövammaisten liitto ry haluaa kiinnittää eduskunnan hallintovaliokunnan huomiota muutama seikkaan valiokunnan käsitellessä hallituksen esitystä koskien sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa.

Näkövammaisten liitto pitää hyvänä, että esitykseen on lisätty yhdenvertaisuus- ja oikeusturvavaikutuksia sekä arviointia YK:n vammaisyleissopimuksesta. Lisäksi lausuntopalautteen perusteella tehdyt täsmennykset koskien toisen henkilön puolesta asiointia ovat erittäin tarpeellisia.

Sähköisen tiedoksiannon laajentaminen ja muuttaminen ensisijaiseksi ei kuitenkaan ole ongelmatonta. Jos suomi.fi-viestejä ei lueta eikä sisältö tavoita kansalaisia, seuraukset ovat monissa asioissa vakavia oikeusturvan kannalta.

Ongelmallista on, että suomi.fi -tili aktivoituu automaattisesti, jos henkilö tunnistautuu johonkin viranomaispalveluun (esimerkiksi OmaVero, OmaKanta). Riski tärkeiden asiakirjojen huomaamatta jäämiseen kasvaa, sillä henkilö ei välttämättä tiedä, että hänen tulee seurata suomi.fi -viestejä ja mikä viestien merkitys on. Näkövammaisten osalta läheisten ja avustajien rooli viranomaisasioinnissa korostuu.

Sähköisten tiedoksiantojen huomaamatta jääminen voi johtaa oikeuksien menettämiseen, jos henkilö ei saa tärkeitä viranomaisasiakirjoja ajoissa. Viranomaisasioiden hoitaminen vaikeutuu, jos henkilö pystyy käyttämään yhtä palvelua (esimerkiksi OmaKelaa), mutta ei pysty asioimaan toisen viranomaisen palvelussa. Tämä voi johtaa tilanteisiin, joissa henkilö joutuu tahattomasti ulos digitaalisesta asioinnista ja jää ilman keskeisiä palveluita ja tietoa. Henkilön digiosaaminen voi myös riittää jonkin tietyn, hänelle tutun, sähköisen viranomaispalvelun satunnaiseen käyttöön, mutta uuden ja erillisen Suomi.fi -palvelun ja muiden viranomaisten asiointipalvelujen käytön opettelu ja laajempaan sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen siirtyminen aiheuttavat hänelle vaikeuksia. Tämä korostuu, mikäli palvelussa on digitaalisen saavutettavuuden ongelmia.

Näkövammaisten liitto katsoo, että Suomi.fi-viestien käyttöönoton tulisi perustua nimenomaiseen suostumukseen. Sähköistä tiedoksiantoa voidaan pyrkiä laajentamaan myös muilla keinoilla kuin pakolla.

Suomi.fi -viestien käytöstä voi kieltäytyä, mutta palvelu aktivoituu uudelleen kuuden kuukauden kuluttua, jos henkilö kirjautuu suomi.fi -tunnistusta vaativaan palveluun. Tämä voi tapahtua tahattomasti. Kieltäytyminen suomi.fi -viestien käytöstä edellyttää myös digikyvykkyyttä.

Näkövammaisten liitto ei kannata Suomi.fi-tilin uudelleenaktivointia koskevaa kuuden kuukauden aikamäärettä. Palvelun käytöstä kieltäytymisen on oltava pysyvä ratkaisu, ellei henkilö erikseen pyydä sen palauttamista. Uudelleenkäyttöönotto ei saisi tapahtua pelkän tunnistautumisen perusteella. On asiakkaiden kannalta sekavaa, kun kieltäytyminen täytyy tehdä uudestaan mahdollisesti useasti, vaikka käyttäisikin sähköisesti vain yhtä viranomaisen palvelua.

Joidenkin näkövammaisten henkilöiden osalta sähköinen tiedoksianto voi edistää yhdenvertaisuutta. Tässä tulee kuitenkin huomioida digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset. Nykyisten havaintojen ja käyttäjäpalautteiden perusteella on selvää, että viranomaisten digitaalisissa palveluissa ja suomi.fi-palvelun kautta toimitettavissa asiakirjoissa esiintyy edelleen merkittäviä saavutettavuuspuutteita. Tällöin haavoittuvassa asemassa ovat etenkin näkövammaiset käyttäjät, joiden mahdollisuus asioida itsenäisesti vaarantuu, mikäli asiakirjoja ei ole laadittu saavutettavuusvaatimukset huomioon ottaen. Tällaiset esteet muodostavat merkittävän riskin yhdenvertaiselle tiedonsaannille ja sähköiselle asiointille.

Näkövammaisten liitto toteaa, että on myös olennaista seurata lain vaikutuksia eri asiakasryhmien osalta, eikä vain tuottavuuden näkökulmasta.

Lisätietoja

juristi Julia Puumalainen, julia.puumalainen@nakovammaistenliitto.fi

järjestöjohtaja Sari Kokko, sari.kokko@nakovammaistenliitto.fi

Näkövammaisten liitto ry

Jukka Tahvanainen

toimitusjohtaja

Sari Kokko

järjestöjohtaja